

КН.ПО.3.1.5.280423 – за информация

ОБОСНОВКА

за изменение на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 – 2020

Пандемията от COVID-19, която оказва негативно въздействие върху образователния процес, показва, че образователната система понася в пълна степен последиците от кризи. Съгласно изводите в извършена оценка от Министерство на образованието и науката (МОН) „Обучение от разстояние в електронна среда 2020-2021: последиствия и поглед напред“¹, според 40% от учителите и близо 60% от директорите знанията на учениците са се влошили поради обучението от разстояние в електронна среда (ОРЕС) през последната учебна година. Също така ОРЕС е довело до занижени мотивация и ангажираност на учениците, които възпрепятстват ефективното усвояване на знания, като данните ясно показват сериозно повишаване на дела ученици с ниска ангажираност сред всички групи ученици. Делът на учениците с ниска поведенческа ангажираност е 21% през 2020 г., докато през 2021 г. нараства до 32%. Наблюдава се сериозно нарастване и на дела на учениците с ниска емоционална ангажираност – от 24% през 2020 г. на 30% през 2021 г. По отношение на когнитивната ангажираност на учениците, през 2020 г. 30% от общия брой ученици са с ниски нива на такъв тип ангажираност, а през 2021 процентът е нараснал до 34%.² Констатира се тревожно понижаване на уменията за самоуправление в учебен контекст и самооценката за способностите им да учат спрямо предходната година. Особено голям е проблемът при децата и младежите, в чиито семейства се говори ромски език, при които делът на учениците от ромски произход с ниска поведенческа ангажираност се е увеличил от 34% през 2020 г. на 48% през 2021г., а делът на учениците с ниска емоционална ангажираност се е увеличил съответно от 22% през 2020г. на 33% през 2021 г. Това предполага потенциални последиствия и върху дългосрочните резултати на учениците в идните години - които вероятно ще се проявят в Националното външно оценяване (НВО) и държавните зрелостни изпити (ДЗИ) в бъдеще - освен ако спешно не бъдат адресирани негативните последиствия от ОРЕС. В тази връзка МОН е предприел мерки за справяне с проблема, свързан с ниската ангажираност на учениците, чрез осигуряване на средства от националния бюджет за адресиране на нуждите на учениците от активни и ефективни действия в посока преодоляване на стресовите ситуации вследствие на кризите от различен характер, предприемане на целенасочени действия за повишаване на техния интерес и ангажираност към учебния процес. Такава е подкрепата по Национална програма „Отново заедно“ и Национална програма „Заедно в изкуствата и в спорта“,

¹ <https://web.mon.bg/bg/144>

² Учениците с висока поведенческа ангажираност са склонни да участват по-активно в учебния процес и да влагат повече усилия при подготовката си за училище, присъстват в учебните часове, участват в учебния процес активно и фокусирано; проявяват постоянство и упоритост при изпълнението на поставените задачи и в резултат техните образователни постижения са по-високи. Учениците с висока когнитивна ангажираност използват различни стратегии за учене, опитват се да осмислят и разбират изучавания материал, търсят връзка с изучаваното по други предмети, свързват с вече наученото, търсят допълнителна информация. Учениците с висока емоционална ангажираност проявяват интерес към ученето, изпитват привързаност към учителите и съучениците си, харесват училището си, изпитват чувство за принадлежност към училището. (оценка „Обучение от разстояние в електронна среда 2020-2021: последиствия и поглед напред“)

КН.ПО.3.1.5.280423 – за информация

които са с върху преодоляване на дефицитите от ОРЕС, ранното отпадане от образователната система и повишаване на мотивацията за учене на учениците. Мерките за ресоциализация на учениците, предприети от МОН са в синхрон с необходимостта от повишаване на тяхната ангажираност за постигане и на все по-високи резултати както на задължителните за всички ученици НВО и ДЗИ, така и при провеждането на олимпиади и състезания за талантливите ученици. Резултатите от реализираните национални програми се изразяват в ресоциализация, развитие на дарбите и уменията, както и цялостно повишаване нивото на ангажираност на учениците в образователния процес. Превенцията от отпадане от образователната система и задържането в образование на рискови и уязвими групи ученици също са част от постигнатите резултати от приложените конкретни мерки и политики на МОН, финансирани със средства от националния бюджет.

Съгласно оценката преминаването към обучение в електронна среда е увеличило психическото напрежение върху учителите, които и преди пандемията бяха едни от специалистите с най-голям риск от емоционална преумора и професионално прегаряне. В оценката се позовават и на проучване на УНИЦЕФ³ за България, в което също се обръща внимание на емоционалното здраве на учителите - 60% от тях споделят, че служебните им ангажименти са нараснали значително по време на дистанционното обучение и 44% от тях съобщават за влошено психично здраве. Мерките, които са предприети от МОН по отношение на здравето, емоционалното състояние и нуждите на педагогическите специалисти се изразяват в осигуряване на емоционална и психологическа подкрепа за работещите в училищата и детските градини на местно ниво в партньорство с професионални организации на психолози (национална програма „Профилактика и рехабилитация на педагогическите специалисти“). Продължават и усилията на МОН за намаляване на административната тежест и работния товар за учителите чрез включване на социални работници, медицински сестри, образователни медиатори към педагогическите екипи, за да осигури достатъчно време за фокусирането им върху процеса на преподаване. Оценката показва и, че значителен брой деца в предучилищна възраст са останали необхванати от образователната система по време на затварянето на детските градини заради пандемията. По данни на директорите и учителите едва в 16% от детските градини над 75% от децата са участвали в заниманията от разстояние. Също така, висок процент от учителите и директорите в детските градини не са преминавали обучения.

Основният извод от доклада е, че най-голяма нужда от допълнителна подкрепа вследствие на ОРЕС има при обучението на ученици от уязвими групи (от семейства с нисък образователен статус, с нисък социално-икономически статус) и/или такива, които се затрудняват с учебния материал и изостават. За тези ученици присъственото обучение в училище, допълнителните занимания по учебни предмети, индивидуалната подкрепа от педагогически специалисти и непедagogически персонал са важни предпоставки за наваксване на пропуските.

От друга страна последвалата инвазия в Украйна, която породила значителен мигрантски натиск върху страните от ЕС, засегнала тежко децата и младите хора. В резултат на разселването на милиони украинци, в това число и деца, страните в Европа са изправени пред предизвикателствата да приемат голям брой деца и ученици от

³ Бърза оценка на въздействието на COVID-19 върху образованието: задълбочаване на пропуснатото: УНИЦЕФ, декември 2020 г.

КН.ПО.3.1.5.280423 – за информация

Украйна в детските градини и училищата. По данни на единния информационен портал за Украйна към 30.09.2022 г. на територията на Република България се намират 39 143 деца и ученици, които са получили временна закрила. Немалкият брой украински деца и ученици, които търсят закрила в България, изисква предприемане на мерки за справяне с предизвикателствата, свързани с достъпа до образование и социално приобщаване, като целта е реинтегрирането им в българската образователна система, и създаване на условия за смекчаване на въздействието върху образователната ни система при настоящи или бъдещи кризи. Същевременно, по данни на МОН за учебната 2022-2023 г. едва 2 250 деца и ученици от Украйна са постъпили в българската образователна система. Малкият брой на записаните украински деца и ученици в български образователни институции се дължи на възстановеното обучение от разстояние в електронна среда в училищата в Украйна, както и на изискването на Министерството на здравеопазването на Република България за уеднаквяване на имунизационните календари между двете страни. Въпреки че към момента броят на украинските деца и ученици, които са записани в българската образователна система е ограничен, продължаващите военни действия в Украйна вече повече от една година и несигурното бъдеще пред тези деца и ученици е потенциална предпоставка за увеличаване на броя на украинските деца и ученици, включени в образователната ни система. В тази връзка е необходимо да се предприемат както действия за осигуряване на възможности за обучение по български език като чужд език за тези деца и ученици, така и редица други приобщаващи мерки, за да се смекчи въздействието на кризата в Украйна както върху децата и учениците, така и върху образователната ни система.

Предложеното изменение на **Приоритетна ос 5 „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“**, финансирана изцяло по линия на инструмента **REACT-EU**, на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. (ОПНОИР), е с цел подпомагане на усилията на образователната система за справяне с последиците от кризата в контекста на пандемията от COVID-19 и социалните последици от нея и за подготовка за екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката (REACT-EU), в съответствие с Регламент (ЕС) 2020/2221 на Европейския парламент и на Съвета от 23 декември 2020 година за изменение на Регламент (ЕС) № 1303/2013. В рамките на финансовия ресурс на Приоритетна ос 5, възлизащ на 109 562 555 лв. (56 018 444 евро) от Европейския социален фонд, неусвоените средства са в размер на около 24 млн. лв. В рамките на наличния към настоящия момент финансов ресурс се предлага разширяване на обхвата на дейностите, с което ще се осигурят условия за подкрепа на деца, ученици, родители и педагогически специалисти при възникнали форсмажорни събития и състояния в условията на кризи, вкл. за интегриране/включване на ученици от чужди образователни системи в училищната мрежа в страната, с оглед подобряване на достъпа на децата и учениците до образование и противодействие на риска от отпадане от образователната система в условията на настоящи и бъдещи кризи.

Съгласно *Обзор на образованието и обучението за 2022 г. за България на ЕК⁴* „Ниското равнище на уменията в областта на цифровите технологии сред младежите и възрастните е основно предизвикателство в България. Лицата, които притежават поне

⁴ Обзор на образованието и обучението 2022 г., България, Генерална дирекция „Образование, младеж, спорт и култура“ на Европейската комисия:
<https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor-2022/bg/country-reports/bulgaria.html>

КН.ПО.3.1.5.280423 – за информация

основни умения в областта на цифровите технологии, възлизат на 29 % от населението на възраст 16-74 години в сравнение със средно 56 % за ЕС. Едва 11 % от лицата притежават умения над основните, което е малко под една трета от средната стойност за ЕС (DESI, 2021 г.). Сред младежите на възраст 16-19 години само половината (52 %) имат основни или по-високи общи умения в областта на цифровите технологии. Това е един от най-ниските проценти в ЕС (средно 69 %). Като препоръката на ЕК е България да съсредоточи вниманието си върху цифровото образование.

В контекста на горните предизвикателства, с направеното предложение за изменение на Приоритетна ос 5 на ОПНОИР не се прекъсва подкрепата за подобряване на цифровите компетентности на участниците в образователния процес. До края на 2023 г. продължава изпълнението на дейностите по проект „Образование за утрешния ден“ по приоритетна ос 2. „Образование и учене през целия живот“ на ОПНОИР, свързани с развитие на цифровите умения и внедряване на дигитални технологии. Проектът е на обща стойност 103 213 202 лв. (ЕСФ+ и национално съфинансиране). В рамките на проекта е предвидено да бъдат повишени дигиталните умения на около 60 000 ученици, които да развият дигиталните си компетентности и да усвоят приложимите за съответната възрастова група нива на дигитална грамотност, в съответствие с Европейската референтна рамка за оценяване на дигиталните компетентности. Предвидена е подкрепа за 26 900 педагогически специалисти за придобиване на дигитални умения за създаване на дигитално съдържание за учебния процес; за преподаване на знания и умения по дигитална грамотност и за повишаване на дигиталната компетентност на учениците; умения за програмиране/кодиране, Кибер сигурност, защита на интелектуална собственост и др.; умения за работа с дигитални ресурси и внедрената платформа за образователни услуги и съдържание с цел въвеждане на иновативни методи на преподаване чрез съвременни ИКТ. В допълнение, в одобрената от Комитета за наблюдение Индикативна годишна работна програма за 2023 г. по Програма „Образование“ 2021-2027 г. е предвидена процедура „Дигитална трансформация на училищното образование в т.ч. ПОО“ на стойност 185 млн. лв. (ЕСФ+ и национално съфинансиране), като основната цел е осигуряване на цифрово приобщаване, в т.ч. на ученици от маргинализирани групи, като напр. роми, чрез подобряване на цифровите компетентности на участниците в образователния процес и по-широко използване на добавена и виртуална реалност, и на изкуствен интелект в преподаването и обучението на ученици. С подкрепата по тази процедура ще се подобрят дигиталните умения за използване и създаване на цифрово образователно съдържание за учители, ще се надгради придобитата общообразователна подготовка на учениците в областта на дигиталните умения и ще се подобрят уменията на родителите за работа с електронни ресурси с отворен достъп и уеб базирани приложения, с фокус върху уязвимите групи. По процедурата ще се надграждат и мерките за създаване на Национална STEM среда по Националния план за възстановяване и устойчивост, с оглед повишаване дела на учениците, интересувачи се от практическо приложение на научни, изследователски и предприемачески умения в бизнес среда и др. По този начин ще се надградят постигнатите резултати по проект „Образование за утрешния ден“ и проект „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ на ОПНОИР.

С предложеното изменение ще се осигури също така допълняемост на финансираните дейности по процедура BG05M2OP001-3.005 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ по ОПНОИР, Приоритетна ос 3. Образователна среда за активно социално приобщаване като основа за успешно

КН.ПО.3.1.5.280423 – за информация

включване в училищното образование, включително на деца от чужди образователни системи и като цяло на деца, за които българският език не е майчин. Ще бъде осигурена демаркация както с проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ по ОПНОИР, така и с проект „Успех за теб“ по Програма „Образование“ 2021-2027 г. До приключване на проект BG05M2OP001-3.005-0004 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ по ОПНОИР няма да се подкрепят деца и родители, които са включени в същите дейности, финансирани по настоящата операция, тъй като дейностите по двата проекта/операции няма да се застъпват във времето. Дейностите по проект BG05M2OP001-3.005-0004 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ са обезпечени финансово до 30.06.2023 г., съответно финансирането на дейностите в детските градини по операция „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи.“ ще стартира от 01.07.2023 г. и ще се продължи до 31.12.2023 г. Представителите на целевите групи, включени в дейности по проект BG05SFPR001-1.001-0001 „Успех за теб“ по Програма „Образование“ 2021-2027 г. няма да получават подкрепа за същите дейности по настоящата операция, тъй като дейностите по двата проекта/операции няма да се застъпват във времето. Допълнителното обучение на ученици по проект BG05SFPR001-1.001-0001 „Успех за теб“ ще стартира от 01.01.2024 г., т.е. след края на проект „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“, който приключва на 31.12.2023 г. Демаркацията ще бъде осъществявана от съответната образователна институция, като се следи за разграничение между изпълняваните дейности и участниците по различните програми и проекти с цел недопускане на двойно финансиране. В рамките на подкрепата по приоритетна ос 5. „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ на ОПНОИР няма да бъдат подкрепяни дейности, финансирани по друг проект, програма или каквато и да е друга финансова схема, произлизаща от националния бюджет, бюджета на Европейския съюз или друга донорска програма. Недопускането на двойно финансиране на дейности и целеви групи ще се следи чрез проверки за двойно финансиране, анкетни карти, справки за участниците, и др., както от конкретния бенефициент, така и от УО. Проверките за двойно финансиране от конкретния бенефициент ще се извършват преди включване на представител на целевата група в съответната дейност и през целия период на изпълнение на дейността. УО ще извършва проверки за двойно финансиране в процеса на изпълнение на съответните дейности и преди извършване на плащания към конкретния бенефициент.

В тази връзка, с настоящото предложение за изменение на Приоритетна ос 5 на ОПНОИР се предлага *обхватът на дейност 2. Подкрепа за допълнително синхронно обучение от разстояние в електронна среда* да бъде разширен по следния начин: *дейност 2. Подкрепа за допълнително обучение, в т.ч. синхронно обучение от разстояние в електронна среда*. Чрез разширяване на обхвата на дейността се добавя възможност за провеждане на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца в предучилищното образование и допълнително обучение по български език на деца в предучилищното и на ученици в училищното образование като допълнение към подкрепата за допълнително синхронно обучение от разстояние в електронна среда, както и обучение по български език за деца и ученици от Украйна и от други чужди образователни системи с оглед интегриране/включване на такива ученици в училищната мрежа в страната, за което са необходими средства с индикативен размер около 5 млн. лв.

КН.ПО.3.1.5.280423 – за информация

Предложената промяна е обоснована от следното: **През последните две години, като резултат от кризата с COVID-19 и въведените ограничителни мерки, бяха натрупани дефицити в езиковото и социалното детско развитие. Липсата на обичайните форми на общуване, превесът на електронната комуникация и намаляване на възможности за съвместни дейности поради честите периоди на изолация нарушиха възможността за развитието на пълния потенциал на децата.**

От съществено значение за успешната интеграция в училищното образование и изграждане на мотивация за учене са възможностите на детето/ученика да общува пълноценно с връстниците и с възрастните, както и неговите социални умения – за адаптация в новата среда, за създаване на приятелства, работа в екип и разрешаване на конфликти. Ето защо е необходимо на децата в предучилищна възраст и на учениците, за които българският език не е майчин, вкл. и на децата и учениците от Украйна и от други чужди образователни системи, да бъдат осигурени на първо място възможности за допълнително обучение по български език с оглед подкрепа на ефективната комуникация, овладяването на езика и преодоляване на дефицитите в областта на социалното развитие.

Към момента в допълнително обучение по български език по процедура BG05M2OP001-3.005 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ по ОПНОИР са обхванати приблизително 11 287 деца от системата на предучилищното образование, от които 3507 в трета възрастова група и още 3700 деца в четвърта възрастова група. Тези две възрастови групи са критични за подготовката на децата за училище, както и за изграждане на мотивация за постъпване в първи клас и като цяло преодоляване на риска от отпадане от образователната система още в самото начало. От друга страна, по данни за учебната 2022/2023 година общо 3 657 от учениците, записани от I клас до XII клас, са се обучавали в образователна институция в чужбина, като с най-висок брой на такива ученици са областите София-град – 705 ученици, Варна – 403 ученици, Пловдив – 345 ученици и Бургас – 263 ученици. Разпределени по класове, най-висок е броят на учениците в V клас - 4 80 ученици, VI клас - 435 ученици, II клас - 426 ученици, III клас - 423 ученици, IV клас - 403 ученици, а най-малко са записаните ученици в XII клас. Крайният срок за приключване на проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ е 31.07.2023 г. и е изключително важно по отношение на децата, които през есента на 2023 г. ще бъдат в първи клас, да се работи с тях през цялото лято, за да не се прекъсне нивото, което е постигнато по проекта, да могат успешно да се включат в първи клас и да се намали рискът от отпадане от образователната система.

Дейностите за допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата (психологическа подкрепа, ресурсно подпомагане и др.), която се осъществява от наетия непедagogически персонал в детските градини, са друг елемент, който е изключително важен за успешното им включване в училищното образование. Затова е необходимо да се осигури финансиране на дейностите за обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата за периода от приключване на проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ по ОПНОИР до стартиране на такива дейности по Програма „Образование“ 2021-2027. Както се посочва в Доклада на ЕК за България 2020 г. качеството и приобщаващият характер на образованието продължават да бъдат предизвикателства въпреки текущите реформи. Съгласно констатациите и препоръките в Обзора на образованието и обучението за 2020 г. и 2021 г. в рамките на

КН.ПО.3.1.5.280423 – за информация

Европейския семестър и Доклада на ЕК за България 2020 г. делът на преждевременно напусналите училище (ПНУ) е особено голям в селските райони - 26,2 %, в по-малките градове е 12,2 % и най-нисък е в по-големите градове - 5,9 %, както и че 67 % от учениците от ромски произход са напуснали преждевременно училище. Това показва, че за предотвратяване на отпадането от училище и преждевременното напускане на образование е необходимо осъществяването на мерки да бъдат продължени и разширени, като се подкрепя личностното развитие на учениците. Съгласно Стратегическата рамка за образование, обучение и учене в Република България (2021-2030) и Плана за изпълнението ѝ, приобщаващото образование остава приоритетна образователна политика, която в контекста на Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО) гарантира осъществяването на диференциран и индивидуализиран подход към всеки ученик спрямо неговите потребности, способности и интереси. Това способства за изместването на акцента от прилагането на политики за адаптиране на ученика към образователната система към политики за адаптиране на образователната среда към потребностите на учениците, в това число на учениците със специални образователни потребности (СОП) и други уязвими групи. Този подход осигурява прилагането на мерки за подкрепа за личностно развитие и за насърчаване участието и преодоляване на обучителните затруднения с акцент върху овладяването на български език, за ученици, за които българският не е майчин, включително роми, с цел успешно завършване на клас, етап или степен на образование, което да окаже благоприятно въздействие за тяхната личностна и социална реализация.

С настоящото предложение за изменение на Приоритетна ос 5 на ОПНОИР се добавя дейност 3. *Преодоляване последиците от кризи и подобряване на достъпа до училищното образование, чрез разработване и адаптиране на методики/инструменти за преодоляване на последиците от кризи в образователната система и тяхното въвеждане в образователния процес; осъществяване на тренинги за повишаване на социално-емоционалните умения в ученето; работа с родители; обучения за педагогически специалисти за преподаване на български език като чужд език като се предвижда следното:*

Разработване и адаптиране на методики/инструменти за преодоляване на последиците от кризи в образователната система и тяхното въвеждане в образователния процес

Кризите от последните години оказват негативно въздействие върху участниците в образователния процес. За децата и учениците преживяната криза се характеризира с високи нива на стрес, чувство на тревожност и апатия, изолация, състояния на психическа депривация, прояви на агресия и авто-агресия, както и на други свързани състояния, пряко отразяващи се не само на учебния процес, но и на начина им на живот. Продължителната изолация в периода на пандемията от COVID-19 породила необходимост от осигуряване на социално-емоционална подкрепа за децата и учениците, чрез която да се създадат умения у децата и учениците, които ще им помогнат да потърсят помощ, когато е необходимо, да управляват емоциите си и да се справят с предизвикателствата на средата в условията на кризи. Езиковата изолация за децата и учениците, за които българският език не е майчин, включително за такива, които се включват от чужди образователни системи в училищната мрежа в страната, е допълнителен фактор, който затруднява тяхната социална интеграция. Провеждането на обучение по български език като чужд език и прилагането на единна методика за обучение, както на учителите, така

КН.ПО.3.1.5.280423 – за информация

и на учениците са ключови за адаптацията на учениците и тяхната успеваемост в училищата.

Дейността предвижда изготвяне на методика/инструменти за преподаване на български език като чужд в българоезична среда на ученици, включили се от образователни системи в чужбина, вкл. от Украйна, разработване на модели за социално-емоционална подкрепа и инструменти/методики за оценка на риска, на потребностите на децата и учениците, методики за поведение и действие на участниците в образователния процес при съпътстващи кризата неблагоприятни последици, и разработване на специализирани материали, съобразени с темите и възрастта на децата и учениците, с което се цели всеки участник в образователния процес да има достъп до подходящи ресурси.

С основния етап от изпълнението на процедура „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ обучението е обезпечено с технически устройства за обучение от разстояние, осигурена е подкрепа за придобиване на умения и компетентности на учениците, родителите и учителите да използват предоставените технически устройства за синхронни форми на онлайн обучение. В този смисъл в резултат на изпълнените до момента дейности са създадени материални, технически и организационни предпоставки за постигане на целите на приоритетна ос 5 „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ на ОПНОИР, както и резултатното ѝ въздействие при нови кризи. Постпандемичната обстановка, обаче, изисква както преосмисляне на реализираните действия по време на кризата от COVID-19, така и дефиниране на дефицитите, произтичащи от нея.

Анализите на последствията от кризата с COVID-19, от възникналата военна обстановка в Украйна, от скорошното разрушително земетресение в Турция, потвърждават необходимостта от създаването на нов универсален инструментариум, приложим солидарно в образователните институции за учениците и педагогическите специалисти в страната, който да дава възможност за устойчиви и гъвкави, иновативни решения, както при превантивната работа, при посрещането на кризи, така и при възстановяването от тях. Различните по вид кризи, които се наблюдават от 2020 г. до момента, а също така и евентуалните бъдещи кризи, пораждаат необходимост от осигуряване на специфична подкрепа – социално-емоционална – чрез която да се противодейства на техните последици. Резултат на съществуващите кризи (пандемията от COVID-19, военните действия в Украйна и последвалата световна икономическа криза) са също така и тенденциите на увеличаване на броя на деца от български произход, родени и изцяло израснали в „друга“ среда, живели и учили в чужбина, на деца от чужд произход, чиито родители търсят убежище в България, които трябва да бъдат интегрирани в българската образователна система. Това обуславя необходимост от спешни мерки за осигуряване на условия за езикова интеграция на тези деца и ученици чрез разработване и прилагане на единна методика за обучение по български език като чужд език, като ключов фактор за адаптацията на децата и учениците и тяхната успеваемост в училищата. Затова от изключително значение за минимизиране на негативните последици от кризите е създаването на позитивна и подкрепяща образователна среда, която включва и съответния инструментариум за реализирането ѝ. В съответствие с целите на приоритетна ос 5. „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ на ОПНОИР, разработването на методики и инструменти за противодействие на кризи със средства на ОПНОИР ще осигури възможност за тяхното

КН.ПО.3.1.5.280423 – за информация

въвеждане в кратки срокове (непосредствено след разработването им), като по този начин ще се адресира адекватно към негативните последици от съществуващите в настоящия момент кризи. С разработването и адаптирането на предвидените в рамките на дейността методики и инструменти ще се осигури възможност за създаването на нов, работещ и универсален инструментариум, който да може да се прилага във всички образователни институции, за всички участници в образователния процес. В рамките на подкрепата по приоритетна ос 5 на ОПНОИР, разработените методики и инструменти ще бъдат въведени в образователния процес, като целта е да се постигне устойчивост на резултатите.

Разработването и последващото използване на методиките в училищата допринася за постигането на целите на приоритетна ос 5 на ОПНОИР, а именно както за облекчаване на непосредствените ефекти от кризата, така и за постигане на напредък по дългосрочни цели в образованието като изграждане на практически умения за солидарност и работа в екип за постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ икономически растеж, социално сближаване, изграждане на устойчивост и подготвеност за кризи. Предвижда се методиките да бъдат разработени до началото на м. юни 2023 г., а непосредствено след това да започне въвеждането им в образователния процес.

Предвижда се да бъдат обхванати около 100 000 ученици, 10 000 деца и 1000 учители. Планираният индикативен бюджет за разработване на методики/инструменти е в размер на 70 000 лв.

Осъществяване на тренинги за повишаване на социално-емоционалните умения в ученето

В рамките на дейността се предвижда да бъдат приложени разработените модели и инструменти за социално-емоционална подкрепа. Ще бъдат реализирани тренинги на педагогически специалисти, които в последствие ще проведат обучения на ученици, вкл. на ученици от Украйна и от други чужди образователни системи, за подкрепа при форсмажорни събития и възникнали състояния в условията на кризи в следните направления:

- подкрепа и действие при евентуални случаи на природни бедствия и тероризъм в училищата;
- подкрепа при евентуални случаи на насилие;
- подкрепа при състояния на изострено чувство за заплаха на живота.

С изпълнението на дейността се очаква да бъдат обхванати над 100 000 ученици, над 1 000 педагогически специалисти, в т.ч. и директори на училищата, а индиректно да бъдат достигнати повече от 60 000 семейства. Индикативен бюджет за изпълнение на дейността – 2,5 млн. лв.

Работа с родители

Работата с родители е от съществено значение за успешното интегриране на децата и учениците в образователната система, както и за намаляване на риска от преждевременното ѝ напускане. Основна роля в изпълнението на дейността се предвижда да имат педагогическите специалисти и непедagogическия персонал, в т.ч. и

КН.ПО.3.1.5.280423 – за информация

образователните медиатори, които да подпомогнат приобщаването на родителите към образователния процес в условията на кризи. В тази връзка педагогическите специалисти и непдагогическия персонал, които предоставят общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата, и педагогическите специалисти, които провеждат допълнително обучение по български език на децата и учениците, ще провеждат обучителни срещи с родителите, на които ще предоставят насоки за всички необходими действия, които следва да предприемат преди постъпването в първи или следващ клас/етап на образование, както и ще предоставят педагогическа, психологическа и социална подкрепа на родителите за формиране у тях на мотивация за успешно приобщаване в образователната система. С изпълнението на дейността се очаква да бъдат обхванати около 13 000 родители, вкл. родители на деца и ученици от Украйна и от други чужди образователни системи. Индикативен бюджет за изпълнение на дейността – 200 000 лв.

Обучения за педагогически специалисти за преподаване на български език като чужд език

За целите на успешното прилагане на разработените методики/инструменти за преподаване на български език като чужд език в българоезична среда на ученици в България, включили се от образователни системи в чужбина, вкл. от Украйна, се предвижда да бъдат проведени обучения на педагогически специалисти за преподаване на български език като чужд език, като целта е реинтегриране/интегриране на тези ученици в българската образователна система. С изпълнението на дейността се очаква да бъдат обхванати около 1 500 начални учители и учители по български език. Индикативен бюджет за изпълнение на дейността – 50 000 лв.

Анализът на постигнатите резултати до момента отчита, че са налице редица фактори, които обективно доведоха до ниските нива на изпълнение на целевите стойности на индикаторите за изпълнение и за резултат по Приоритетна ос 5 на ОПНОИР.

Причина за това са от една страна отпадането на противоепидемичните мерки и възобновяване на присъствени учебни занятия през учебните 2021 – 2022 и 2022 - 2023 г. В резултат на това все по-малък брой ученици отсъстват дългосрочно, което води до намаляване на необходимостта от допълнително обучение от разстояние в електронна среда. С отпадането на противоепидемичните мерки и възобновяване на присъствени учебни занятия през учебните 2021 – 2022 и 2022 - 2023 г., се намали и необходимостта от предоставяне на технически устройства за обучение от разстояние (най-често в индивидуални случаи на дългосрочно отсъствие на ученик). Въпреки това устройствата от технологичния фонд се използват непрекъснато от учениците в рамките на присъствените учебни занятия в училищата.

От друга страна пандемията от COVID-19 стимулира част от представителите на целевата група (ученици, педагогически специалисти, родители) да се самообучават в използването на електронни платформи и ресурси за учене/преподаване и/или

КН.ПО.3.1.5.280423 – за информация

неформално да споделят с други ученици/педагогически специалисти/родители уменията, които са придобили от участието си в обучение.

Към настоящия момент изпълнението на индикаторите по проект BG05M2OP001-5.001-0001 „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ е, както следва:

Индикатори за изпълнение:

- *CV31 Подпомогнати участници за борба със или противодействие на COVID-19* – целева стойност 477 718; изпълнена стойност 263 339.

Изпълнената стойност на индикатора отчита броя на учениците, педагогическите специалисти, образователните медиатори и родителите, които са завършили обучение за придобиване на умения за обучение от разстояние в електронна среда, обучение за преподаване/провеждане на занимания от разстояние в електронна среда или обучение за работа в електронна среда (в т.ч. образователни платформи, търсене на електронно съдържание и др.).

С предложеното допълване на дейностите по програмата, целевата стойност остава непроменена, а **изпълнението на индикатора ще отчита и:**

- Броя на учениците, подкрепени за повишаване на социално-емоционалните умения в ученето;
  - Броя на децата в детските градини, подкрепени за справяне с последиците от кризи;
  - Броя на децата в предучилищна възраст, подкрепени за плавен преход към училищно образование;
  - Броя на учениците, получили допълнително обучение по български език като чужд език;
  - Броя на педагогическите специалисти, обучени за преподаване на български език като чужд език;
  - Броя на родителите, подкрепени при интегриране на децата им в образователната система;
- *5111 Брой участници с осигурен достъп до обучение от разстояние в електронна среда* – целева стойност 140 000; изпълнена стойност 85 737

Изпълнената стойност на индикатора отчита броя на учениците и педагогическите специалисти, за които са осигурени необходимите устройства за осъществяване на обучение от разстояние в електронна среда. Във връзка с предложеното допълване на дейностите **наименованието на индикатора се променя по следния начин: „Брой участници с осигурен достъп до обучение, в т.ч. от разстояние в електронна среда“**, като целевата стойност остава непроменена и индикаторът ще отчита освен броя на учениците и педагогическите специалисти, за които са осигурени необходимите устройства за осъществяване на обучение от разстояние в електронна среда, също така и броя на децата и учениците, които са интегрирани/реинтегрирани в образователната система.

КН.ПО.3.1.5.280423 – за информация

- *5112 Брой ученици, получили допълнително синхронно обучение от разстояние в електронна среда* – целева стойност 37 718; изпълнена стойност 1 379

Изпълнената стойност на индикатора отчита броя на учениците, на които е предоставено допълнително синхронно обучение от разстояние в електронна среда в рамките на проекта.

С предложеното допълване на дейностите **наименованието на индикатора се променя на „Брой деца и ученици, получили допълнително обучение, в т.ч. от разстояние в електронна среда,“** като целевата стойност остава непроменена, а индикаторът ще отчита броя на децата и учениците, на които е предоставено допълнително обучение по процедурата, в т.ч. от разстояние в електронна среда.

Индикатори за резултат:

- *P51 Брой участници, които придобиват умения за обучение от разстояние* - целева стойност 210 000; изпълнена стойност 88 010

Изпълнената стойност на индикатора отчита броя на учениците от първи клас и учениците с идентифицирани затруднения за работа в електронна среда, които са обучени в рамките на проекта и са придобили умения за включване в обучение от разстояние.

С предложеното допълване на дейностите по програмата **наименованието на индикатора се променя на „Брой участници, които придобиват умения, в т.ч. за обучение от разстояние“,** като целевата стойност остава непроменена, а индикаторът ще отчита броя на децата и учениците, които са обучени в рамките на настоящата процедура и са придобили социални умения – за адаптация в новата среда, за създаване на приятелства, за работа в екип и за разрешаване на конфликти (посредством допълнителните обучения по български език, вкл. за ученици от Украйна и от други чужди образователни системи), повишили са социално-емоционалните си умения в ученето чрез предоставената подкрепа за действие при форсмажорни събития и възникнали състояния в условията на кризи, както и тези, които са придобили умения за включване в обучение от разстояние.

- *P52 Нетен коефициент на записване в образование на подкрепените участници* – целева стойност 90%;

Изпълнената стойност на индикатора отчита дела на учениците, включени в дейности по проекта, които са продължили образованието си в по-горен клас/етап в края на всяка учебна година от периода на изпълнението на проекта, от общия брой ученици, включени в дейности по проекта.

- *CVR2 Участници, които са придобили квалификация при напускане (COVID-19)* – целева стойност 20 000; изпълнена стойност 10 519

Изпълнената стойност на индикатора отчита броя на педагогическите специалисти, обучени за усъвършенстване на уменията им за преподаване от разстояние в електронна среда. С предложеното допълване на дейностите **индикаторът ще отчита броя на обучените педагогически специалисти, в т.ч. за усъвършенстване на уменията им за преподаване от разстояние в електронна среда.**

КН.ПО.3.1.5.280423 – за информация

С предложеното изменение на ОПНОИР **целевите стойности на индикаторите за продукт и за резултат остават непроменени.**

В съответствие с предложеното изменение на Приоритетна ос 5 „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ на ОПНОИР се предлага и изменение на Методологията и критериите за подбор на операция „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“.

Във връзка с проведени обсъждания с представителите на Генерална дирекция „Регионална и урбанистична политика“ на ЕК по време на годишни срещи за преглед на изпълнението и във връзка с отправени бележки от страна на ЕК в писма за одобрение на Годишните доклади за изпълнение на ОПНОИР, с настоящото изменение на ОПНОИР се предлага и изменение на базовите и целевите стойности на показателите за резултат с източник на данни European Innovation Scoreboard (EIS), както следва:

P111 „Научни публикации сред 10-те % най-цитирани в света, като процент от всички научни публикации в страната“, базова стойност: 2,37; целева стойност: 2,96; целевата стойност е намалена със същия процент, с който е намалена и базовата стойност;

P121 „Международни научни съвместни публикации на 1 млн. население“, базова стойност: 237,6

съответно по Специфична цел 1 „Развитие на върхови и пазарно-ориентирани научни изследвания“ и Специфична цел 2 „Увеличаване на участието на български изследователи и научни организации в международно сътрудничество“ на Инвестиционен приоритет 1а „Укрепване на инфраструктурата, необходима за научноизследователска и иновационна дейност, подобряване на капацитета за реализиране на достижения в областта на научноизследователската и иновационната дейност и насърчаване на центрове на компетентност, по-специално центрове, които са от интерес за Европа“ по Приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“, вследствие на промяната на методологията на изчисление на индикаторите от EIS и промяна на източника на данни. Променената от EIS методология е описана на стр. 10 от Методологическия доклад за 2022 г., публикуван на интернет адрес https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2022-09/ec_rtd_eis-2022-methodology-report.pdf.

Информацията за стойностите на индикаторите за България е налична в работни листове 1.2.1 и 1.2.2 от базата данни за страните от ЕС и съседните страни, публикувана на адрес: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/32524f38-b877-4bfd-b14a-0bc151eef419_en?filename=ec_rtd_eis-2022-eu-neighbours-database.xlsx.